

ORTA SINIF İNSANIN SESİ OLARAK
BEHÇET NECATİGİL ŞİİRİ*

*Hale EREN ESTEKANCHI***

ÖZET

Bu makalede Behçet Necatigil'in (1916-1979) şiirlerinde kendisinin de bir üyesi olduğu "orta sınıf insan"ı nasıl yansıttığını anlamak amaçlanmaktadır. Necatigil'in şiiri "orta sınıf insan"ın ev, aile ve sosyal hayatı; hayalleri, umutları ve zorunlulukları; idealleri ile gerçekleri arasındaki bocalamaları ve bütün bunların ortaya çıkardığı dramatik unsurlarla doludur. Şair, gündelik hayatın gerçekliğini ve bu gerçekliğin kültürel alanına ait dili, şiiri vasıtasıyla dönüş-türebilerek sanatsal bir gerçeklik olarak yeniden üretir. Hem kendi gerçeklerinden hem de toplumun gerçeklerinden hareket eden şair, kendine özgü bir şiir oluşturmuştur. Bu şiir tematik ve metaforik bakımdan da bu gerçeğe bağlıdır. Bu niteliklerle Necatigil şiiri salt kendi içine kapalı bir şiir olmanın ötesine geçerek psikolojik, sosyolojik ve tarihsel bakımdan çok boyutlu bir şiir kimliği kazanmıştır. Makaleye tarihsel ve toplumsal arka planla edebiyatın ilişkisinin teorik arka planını tartışarak başlanmıştır. Necatigil'i kendinden önceki, çağdaşı ve kendinden sonraki toplumcu gerçekçi şairlerden ayıran hususiyetlere değinilmiştir. Necatigil'in toplumsal ve tarihsel gerçekliği şiirinin temel motiflerinden biri haline getirişine ve ürettiği söyleme bakılarak şiirini yaşadığı toplumun "orta sınıf insan"ının sesi haline nasıl getirdiği anlaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Behçet Necatigil, Toplumcu Gerçekçilik, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, Orta Sınıf İnsan, Hayat ve Edebiyat.

Giriş

Edebiyat “hayat”ı temsil ederken bir bakıma dış dünyayı da taklit eder. Hayatın gerçekliği içerisinde ferdin iç dünyası veya özel hayatı kadar dış dünya da yer alır. Toplumun bir üyesi olan yazar, içinde yaşadığı toplumla ve onun gerçekleriyle sürekli etkileşim halindedir. Ortaya koyduğu eser, kendisi ile içinde yaşadığı toplum arasında bir vasıta görevi de görür. Yazar

* Makalenin geliş tarihi: 15.03.2018 / Kabul tarihi: 22.05.2018

** Dr., halehe@gmail.com

eserinde yaşantılarını ve bütün bir hayat anlayışını dile getirebileceği gibi yaşadığı çevrenin gerçeklerini de eserine yansıtabilir. Tarihî ve sosyal bir hakikati ortaya koyabilir. Bu noktada edebiyatın sosyal işlevi ortaya çıkmış olur. Toplumun yaşadığı her türlü olumlu ya da olumsuz hadise edebiyat vasıtasıyla taşınır/yansıtılır. Bu bağlamda toplumu aksettirmenin eserin sanat değerinin hem sebebi hem de sonucu olduğu söylenebilir. İmgelerle, hayallerle, sembollerle ve metaforlarla dolu bir dünyada yazarın inanç ve değerleri bağlamında farklı konular ortaya konulur. Ayrıca yazarın sosyal kökeni, toplumdaki yeri, aile çevresi, ekonomik durumu gibi meseleler de edebî eserin oluşumunda önemli bir role sahiptir.¹ Bununla birlikte eserin diğer ucunda ise okur vardır. Onun da duyguları, hayalleri, ideolojisi ve bir dünya görüşü vardır. Aynı zamanda bir sosyal varlık olsa da sosyal hayatın sınırları ona yetmeyebilir. Bu noktada ise edebiyat/sanat devreye girer. Kendisinden bir şeyler bulduğu bir edebî eser, bazen sosyal hayattan ve sosyal çevreden daha çok mutlu/tatmin edebilir onu. Başka dünyalara girerek tanıdık olmayan hayatlarda bir an için kendinden bir şeyler bulmaya başlar. Okuduğu sayfalarda kendinden izler bularak bir yandan daha önce görmediği şeyleri görürken diğer taraftan da kendisini farklı bir gözle görmeye başlar. Doğrudan veya metaforik bir yakınlık algısı yaratan edebî eser bir bakıma algıyı genişletme veya geliştirme gücüyle etkiler onu. Dolayısıyla daha önce görülmeiyeni görmede, fark edilmeyeni fark etmede edebî eserin destekleyici bir fonksiyonu vardır. Şu halde yazar -kendisi böyle bir çabanın içinde olmadığına bile- bir uyanışa/farkındalığa aracılık etmiş olur. Bundan dolayı edebî eser okura yeni bakış açıları ve üstün bir algılama olanağı sunar. Bu, edebî eserin kolektif bir bilinç oluşturma niteliği bakımından edebî olmayan -sosyolojik ya da tarihsel- metinlere göre çok daha etkili olabileceğini gösterir.² İngiliz edebiyatında Dickens'ın *Oliver Twist*³ romanında Sanayi Devrimi sonrası Londra'sında zor şartlar altında çalışmak ve hayatta kalmak zorunda olan çocukların hayatına dikkat çekmesi bunun tipik bir örneğidir.

¹ Réne Wellek, Austin Varren, *Edebiyat Teorisi*, Çev. Ömer Faruk Huyugüzel, İzmir, Akademi Kitabevi, 1993, s.74-75.

² Rita Felski, *Edebiyat Ne İşe Yarar?*, Metis Eleştiri, İstanbul 2016, s.48, 59.

³ Charles Dickens, *Oliver Twist*, (Çev. Nihal Yeğınobalı), Can Yayınları, İstanbul 2017.

Edebiyat, tamamıyla “kullanışlı” metinlerden oluşmaz. Her metnin vermek istediği bir mesaj, anlatmak istediği toplumsal bir sorun, yansıtmak istediği bir gerçeklik olmayabilir. Bununla birlikte değişik toplumlarda ve zamanlarda edebiyata farklı farklı misyonlar yüklenmiş, metinler çeşitli fonksiyonlar icra etmiştir.⁴ Klasik yansıma teorileri üzerinden değil de örneğin Rus Biçimcilerinin edebiyata bakışları üzerinden bir metin incelemesi yapıldığında bile edebi eserin dili vasıtasıyla nesnelere daha iyi kavrayabilir, günlük dilin üstünde oluşturulmuş bu dil vasıtasıyla dış dünya dilin içinde daha dinamik şekilde yenilenir. Günlük konuşma dışına çıkılıp, alışılmadık hale getirilen dil bir taraftan okuru gündelik dilden ve onun anlam dünyasından uzaklaştırırken diğer yandan ona daha yoğun ve içten bir gerçeklik tecrübesi yaşatabilir.⁵ Türk edebiyatında İkinci Yeni şiirinin – Sezai Karakoç’un bu şiire Yeni Gerçekçi Şiir adı verişini hatırlayalım- gerçeklikle kurduğu ilişki böyledir. Dolayısıyla edebi metin, özellikle şiir, geçekliği kendine özgü bir şekilde yansıtarak okurda daha canlı ve aktif bir farkındalık oluşturur.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli isimlerinden biri olan Behçet Necatigil (1916-1979) de söz konusu gerçekliği eserlerine yansıtan bir şair ve yazardır. Öğretmen, çevirmen, radyo oyunu yazarı, şair ve araştırmacı olan Necatigil, en çok şair kimliği ile ön plana çıkar. Kendini “toplumcu realist” bir şair olarak tanımlayan Necatigil, dış dünyayı gerçekçi bir biçimde tasvir ederken kendi iç dünyasını da şiirine aktarır. Eserlerinde kendi psikolojisiyle ve ekonomik durumuyla bağlantılı olarak karamsar dünya görüşüne yer verir. O, içinde bulunduğu toplumun sosyal ve ekonomik sorunlarını kendi yaşamının ekseninde vermeye çalışır.⁶ Buradan yola çıkarak döneminin insanını, yaşantısını, mutluluk ve sıkıntılarını ele alan bir şair olarak karşımıza çıkar. Yaşadığı toplumda kendine benzeyen insanlara yönelir ve hayatının büyük kısmının geçtiği İstanbul’dan yola çıkarak büyük kentin küçük insanının hallerini ele alır şiirlerinde.

Modern Türk şiirinin özellikle Cumhuriyet sonrası döneminde birbirinden farklı şiir hareketleri görülür. Garip, Mavi, Hisar, İkinci Yeni gibi şiir

⁴ Terry Eagleton, *Edebiyat Kuramı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014, s.24.

⁵ Eagleton, *a.g.e.*, s.18.

⁶ Nurullah Çetin, “Behçet Necatigil”, *Hece Dergisi*, Sayı: 53/54/55, Yıl:5, Mayıs/Haziran/ Temmuz, Ankara 2001, s.196-200.

hareketleri Cumhuriyet devri şiirinin farklı anlayışlarla nasıl değiştiğini, dönüştüğünü, farklı zevk ve ihtiyaçlara ya da farklı sanat ve şiir anlayışlarına göre şekillendiğini gösterir. Bununla birlikte bu akımların dışında kalan önemli isimler de vardır ki, bu şairler herhangi bir şiir hareketinin içine dâhil olmaksızın kendi sanat ve şiir anlayışlarını müstakil olarak sürdürmüşler ve modern Türk şiirinin köşe taşlarından olmayı başarmışlardır. Behçet Necatigil bu şairlerden biridir.

Behçet Necatigil daha iki yaşındayken annesi hayatını kaybettiği için anneannesinin yanında yaşamaya başlamıştır. Babasının evlenmesiyle birlikte bazen annesine bazen de üvey anne evinde kalmış, bu gelgitli yaşam onun huzursuz bir çocukluk geçirmesine neden olmuştur. Belki de bu yüzden geçirdiği bazı rahatsızlıklar sebebiyle ortaokula iki yıl ara vermek zorunda kalmıştır. Fakat onun edebiyat yeteneğini keşfeden öğretmeni onunla bizzat ilgilenmiş, bu yetenekli çocuğun “Gece ve Yas” adlı ilk şiiri daha lise ikinci sınıfta iken ilk kez Varlık dergisinde yayımlanmıştır.⁷

Necatigil’in şiir yazmaya başladığı yıllarda, Ahmed Muhip Dıranas, Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Osman Saba ve Yedi Meşale şairleri modern Türk şiirinin gündeminde olan şairlerdir. Necatigil de dönemin bu önemli isimlerini okur, takip eder ve onlardan etkilenir. Bu etkilenmede adı geçen şairlerin şiirlerinin onun ruh dünyasına hitap etmesinin de payı vardır. Yedi Meşaleciler’in kendi şiirlerindeki etkisi ile ilgili şu cümleleri dikkat çekicidir: “Ama şair şairle vardır. “Yedi Meşale” şiirinin, o şiirdeki inceliklerin, benim şiirimi de yönlendirmiş bir dönemeç, bir durak olduğunu söylemekle de yetinebilirim.”⁸ Denebilir ki, daha şiir yolculuğunun başında olan Necatigil kendi psikolojisine uygun şiiri Türk edebiyatında hazır bularak şiire bu yoldan girer. Bu yolda yakaladığı şiir sesi ise hayatı boyunca farklı pencerelerden terennüm eder. Ancak birçok yazar ve şair gibi onun da sanatı kişisel hayatının etkisinde kalır ve yakaladığı sesin asıl kaynağı hep kendi mizacı ve hayatı olur. Necatigil şiirle uğraştığı kırk beş yıl boyunca hiç bir zaman kendi mizacına ters bir sesle şiir yazmaz.⁹ Dolayısıyla sanat hayatı kişiliğinden ayrı değerlendirilemez. İki kız çocuğu ve kayınvalidesiyle aynı

⁷ Nurullah Çetin, *Behçet Necatigil Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Akçağ Yay., Ankara 2013, s.73.

⁸ Behçet Necatigil, *Düzyazılar 1*, Yapı Kredi Yay., İstanbul 1999, s.162.

⁹ Şerif Aktaş, “Behçet Necatigil (1916-1979)”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Ağustos, 1990, C:II, Sayı.464, s.69-77.

evde yaşayan şairin zaman zaman maddi sıkıntıları olur. Otuz yılını bir öğretmen olarak ve daha sonra da öğretmen emeklisi olarak geçirir. Bu nedenle yazları bile çalışmak zorunda kalır. Başkalarına yük olmaktan kaçınır. Tutumlu ve israftan uzak bir yaşamı olur. Hayatı ev ve okul arasında geçer. Ancak kendisinin de belirttiği gibi şiiri her şeyden önce gelir. Şiir onun hayatının anlamı ve onu mutlu eden önemli bir unsur olur.¹⁰

Behçet Necatigil yaşadığı dönem itibariyle şiir alanında birçok değişikliğe şahit olur. Farklı akımların şiire getirdiği yenilikler ve şiir alanında yapılan münakaşalar onun sanat ve şiir hayatının devam ettiği yıllarda meydana gelir. Hep bir arayış içerisinde olsa da bu arayış kendi şiirinin, kendi sesinin arayışıdır. Başka bir deyişle derinlemesine bir arayıştır. Bundan dolayı onun şiirinin konuları, temaları, hassasiyet noktaları belli konular üzerine yoğunlaşır ve çok fazla dağılmaz. Dil, üslup, şekil bakımından kendini sürekli yenileyen, dilin anlatım olanaklarını sürekli zorlayan, şiiri ve onun taşıyıcısı dili tek boyutlu olmaktan çıkartan bir arayışı vardır.¹¹ Dönemin önde gelen isimlerinin şiiri ile karşılıklı bir etkileşim içinde bulunur ve zaman zaman kendi şiirinde uygun unsurlardan yararlanır. Buna rağmen eklektik bir şiir anlayışına sahiptir ve kendine has bir çizgide ilerler; fakat o bütün bu kendine özgülüğü içinde Türk şiirinin köklü geleneginden de beslenir. Dolayısıyla o, sadece kendi çağının şiirini yakından takip eden, o şiirinin yönelimlerinden istifade eden bir şair değil, bütün bir Türk şiiri tecrübesinden de istifade eden bir şairdir.

Dönemin şiirinin konusunu genişletmeye çalışan ve iç ve dış dünyayı daha samimi bir şekilde şiire getirerek kendilerinden önce gelen şairlere göre bir farklılık gösteren Yedi Meşaleciler, Behçet Necatigil'in şiirinin biçimlenmesinde önemli bir role sahiptir. Bu akımın şiire en sadık şahsiyeti ise özellikle sade, doğal ev içi şiirleriyle bilinen ve duygularını olduğu gibi şiirine aktaran Ziya Osman Saba'dır. Ziya Osman Saba'nın şiirlerinin temalarından olan ev içi yaşam, aile hayatı, baba sorumluluğu gibi konular Behçet Necatigil'i büyük ölçüde etkiler.¹²

¹⁰ Nurullah Çetin, *a.g.e*, s.51.

¹¹ Necatigil şiirinin çok boyutlu yapısıyla ilgili daha geniş bilgi için Bkz.: Hasan Akay, *Kare-Deniz*, Şule Yayınları, İstanbul 2016.

¹² Gonca Gökalp, "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri ve Behçet Necatigil", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:10, Sayı:1, Temmuz 1993, s.347-362.

Kısa ömürlü olan Yedi Meşalecilerin ardından ortaya çıkan dönemin bir diğer önemli hareketi, Garip hareketidir. Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet gibi isimlerin bir araya gelmesiyle oluşan bu akım, şiirdeki alışılmış geleneklerin dışına çıkar ve yerleşik bütün şiir anlayışlarına meydan okurken şiirde bütün kuralları reddedip edebî sanatlardan uzak bir şiir ortaya koyar. Bu şiirin önemli özelliklerinden biri toplumun genelini ve “orta sınıf insanın”¹³ hayatını, duygularını ve sorunlarını şiire taşımasıdır. Aslında Necatigil de Garipçiler de büyük kentin orta sınıf insanını şiire konu ederler.¹⁴

Sanat her ne kadar bir yaratma süreci olsa da Necatigil için aynı zamanda bir arayış ve dünyanın zorluklarına karşı bir savunma aracıdır. Gözlemci kişiliği ile toplum ve insanlarla iç içedir. Bu da şiirinde gündelik yaşam ve insanî değerlerin yer almasını sağlar. Necatigil şiirinde sıradışı konuların yerine sıradan insanın hayatını ve toplumun geneline hitap eden konuları ele alır. Toplumun sorunlarını ve acı gerçeklerini şiirine alan şairin, kendinden bahsettiği şiirlerinin bile alt yapısında toplumun trajik gerçekleri vardır. Böylece sosyal ve bireysel konuları şiirine alırken aslında gündelik yaşam ve küçük insanın hallerini işler. Bu konuları ise genel olarak karamsar ve trajik duygularla ele alır. Bu noktada ev, aile, geçim sıkıntısı ve aza kanaat Necatigil’in şiirinde ele aldığı en yoğun işlenen konular olarak çıkar okurun karşısına.¹⁵

Farklı dönemlerde farklı içerikler gösteren Necatigil’in şiirine baktığımızda, ilk dönem Necip Fazıl’ın da etkisiyle içerik bakımından karamsarlık dikkat çeker. Entelektüel insanın zihni buhranlarını şiirinde işleyen Necip Fazıl’ın etkisiyle bu dönem şiirlerinde ölüm, korku, yalnızlık en çok işlenen konular arasındadır. Bu da Necatigil’in şiirine derinlik katar. 1940 sonrası bir yandan karamsar duyguları işlerken bir yandan da Toplumcu Gerçekçiler¹⁶ ve Garipçilerin özelliklerini taşıyan şiirler kaleme alır. Ancak bu şiirler

¹³ Bundan sonrada tekrarlanacak “Orta sınıf insan” ifadesi, özellikle büyük şehirde yaşayan ve orta gelir düzeyine sahip toplum tabakasını ifade etmek için kullanılmıştır.

¹⁴ İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yay., İstanbul 2007, s.87.

¹⁵ Rahim Tarım, *Kültür, Dil, Kimlik, Behçet Necatigil’in Şiir Dünyası*, Özgür Yay., İstanbul 2002, s.331, 341.

¹⁶ 1940’lı yılların Türk şiirinde etkili olan bir diğer gurup Toplumcu şairler ya da Toplumcu Gerçekçi şairler olarak da bilinen ve şiirlerini özellikle 1938 sonrasında ve

gözleme dayalı, dış dünyayı aktaran ve herhangi bir ideolojik propaganda tarafı olmayan şiiirlerdir. Necatigil her ne kadar toplumcu gerçekçi şiiirler yazmış olsa bile, toplumcu gerçekçi şairlerin şiiirlerinde görülmesi mümkün olan ideolojik propagandadan tamamen uzak durmuştur. Necatigil de Garipçiler gibi büyük kentin küçük insanının yaşadısını ve ekonomik sorunlarını ele alır. Ancak onlardan farkı ironik bir üslup yerine dramatik ve trajik üslup kullanması olur.¹⁷

Şairin daha sonra işlediği ev içi ve aile konulu şiiirleri ise Ziya Osman Saba ve Cevdet Kudret'in şiiirlerinin etkisinde kaldığını gösterir. Ziya Osman'ın şiiirinde ev ve iç hayata yönelmesi, aile, evlat ve baba sorumluluğu gibi konuları işlemesi Behçet Necatigi'ni etkilemiştir. 1940-1950 yıllarındaki şiiirlerinde kendini gösteren en önemli konulardan biri ise geçim sıkıntısı ve maddi sorunlardır. 1945-1955 arası yazdığı şiiirlerinde konu ve içerik olarak belirgin bir değişim söz konusudur. İlk şiiir kitabı olan *Kapalı Çarşı*¹⁸ dönemin şiiirlerinden izler taşısa da şairin kendi yolunu çizdiğini gösterir. Yalnızlık ve ölüm gibi konulardan uzaklaşır; etrafındaki toplumsal olaylara yer vermeye başlar. Dış dünyanın gerçekliğine yöneldiği bu dönem şiiirlerinde, toplum orta sınıfı, yoksul insanları ve gençlerin yaşam ve duygularını ele alır. Dış dünyaya karşı karamsar ve eleştirel yaklaşımı onun şiiirinin düşünceye dayalı olduğunu gösterir. Konularını hem kendi yaşamından hem ve çevresinden alması okuyucunun şairle özdeşleşmesini kolaylaştırır. 1955-1960 yıllarındaki şiiirlerinde ise içe dönük ve karamsar bakış açısı yine kendini gösterir. Fakat bu kez hayatın olumsuzlukları ve toplumun acı gerçeklerini daha sert bir sesle eleştirmeye başlar. Şairin edebî hayatındaki olgunluk dönemi olan 1960-1972 yılları şiiirleri ise şiiirinin zirvesi olarak addedilir. Daha evvel kullandığı sanat ve teknikleri artık daha usta bir şekilde kullanır ve şiiirini giderek soyutlaştırır. 1955'ten sonra şiiirinde işlediği iç dünya ve içe yönelme daha çok göze çarpar. Bununla birlikte dışa yönelen bir tutum da söz konusu olur. Fakat topluma bağlı temalar daha az

II. Dünya Savaşı yıllarında vermiş Hasan İzzettin Dinamo, Rifat Ilgaz, M. Niyazi Akıncioğlu, Fethi Giray, Sabri Soran, A. Kadir Meriçboyu, Mehmed Kemal Kurşunluoğlu, Enver Gökçe, Ömer Faruk Torak, Suphi Taşhan, Attila İlhan, Arif Damar, Ahmed Arif gibi isimlerdir. Bu isimler şiiirlerini 1930'ların sonunda çıkmaya başlamış *Ses/Yeni Ses, Hamle, Yeni Yol, İnsan, Küllük, Yurt ve Dünya, Yeni Edebiyat* gibi dergilerde yayımlamışlardır.

¹⁷ Nurullah Çetin, *a.g.e.*, s.18.

¹⁸ Behçet Necatigil, *Kapalı Çarşı*, Marmara Kitabevi, İstanbul, 1945.

kendini gösterir ve yalnızlık, ölüm, aşk gibi ortak insani konular daha çok şiirinde yer alır. Şiirinin en gelişmiş örneklerini ortaya koyduğu bu dönemde toplumdan tamamen uzaklaşmış ve toplumun acı gerçekleriyle baş edemeyen hatta onlardan kaçan bireyin hallerini yansıtmıştır. Dolayısıyla bu dönem şiirlerinde dış dünyaya yönelme ve toplum ile ilgili öğeler pek fazla yer almaz. 1972-1979 yani yaşlılık dönemi şiirlerinde ise 1950’li yıllardaki şiirlerinde olduğu gibi evler, toplumsal ilişkiler ve geçim sıkıntısı gibi konular tekrar görülür. Bu şiirlerinde Necatigil’in geçmişe ve eski evlere duyduğu özlem şiirine nostaljik bir hava verir. Bunlarla birlikte yaşlılığın getirdiği psikoloji ile ölüm teması, duygusal ve içe dönük şiirler de kendini gösterir.¹⁹

Genel olarak Behçet Necatigil’in şiir serüvenine bakıldığında kendisinin de belirttiği gibi²⁰ şiirini üç ana döneme ayırmak mümkündür; Birincisi Gurbet Burcu; dışa kapalı ve daha ziyade Hececilerin etkisinde olduğu şiir dönemi (1934-1945), İkincisi Hasret Burcu; dışa dönük, sosyal gerçekçi ve Garipçilerin etkisinde olduğu şiir dönemi (1945-1955), Üçüncü dönem; Hikmet Burcu; kendine yönelmiş, dışa vuran bir şiir izlenimi ve İkinci Yeni’nin etkisinde olduğu şiir dönemi (1955-1979).²¹ Böylece Necatigil şiirinin konu olarak pek fazla çeşitlilik göstermediğini söyleyebiliriz. Şairin içe dönük halleri, dış dünyaya karşı büründüğü olumsuz tavırları ve duyduğu sıkıntılar şiirinde en dikkat çeken konulardır. Bu noktada Necatigil şiirinin en önemli kaynağının kendi hayatı olduğunu belirtmeliyiz.

Necatigil Şiirinde Orta Sınıf İnsanı ve Geçim Sıkıntısı

Genel olarak karamsar bir dünya görüşüne sahip olan Necatigil, şiirlerinde daha çok hayatın olumsuz yönlerini ele alır. Zaman zaman şiirinde yaşama sevinci gibi konulara yaklaşmaya çalışsa da bu geçici olur ve hüzün, tedirginlik, umutsuzluk, yalnızlık ve ölüm daha çok kendini gösterir. Hatta “Kapalı Çarşı” adlı kitabında ilk şiirinden itibaren hayat karşısında kendini

¹⁹ Yılmaz Taşcıoğlu, *Dar Vakitlerde Geniş Zamanlar-Behçet Necatigil’in Şiiri*, 3F Yay., İstanbul, 2006, s.40-44, 54, 60, 70.

²⁰ Behçet Necatigil her şairin üç dönemden geçtiğini ve bunların şiirin burçları olduğunu belirtir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Behçet Necatigil, *Bile/Yazdı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2015, s.64-66.

²¹ Yılmaz Taşcıoğlu, *a.g.e.*, s.73.

çaresiz olarak gösterir; “Yaşamak azaptır çok zaman”.²² Onu karamsar olmaya iten asıl sebep ise toplumun sosyal ve ekonomik sorunlarıdır. Necatigil sosyal ve ekonomik meselelerin başlıca ölçütü olarak evi görür. Türk edebiyatının “evler şairi” olarak da bilinen Behçet Necatigil’in şiirlerinin büyük bir kısmında ev ve aile önemli bir unsur olarak yer alır. Şair için ev adeta bir sığınaktır. Bu sığınak şiirlerinin de merkezindedir. Huzuru orada bulur, kalabalıkların verdiği tedirginlikten oraya kaçar, iç dünyasına en çok orada yönelir. Ev, başlı başına dönülen bir mekânken, Necatigil’de bunun da ötesinde şairin kendi benine de dönmesini sağlayan bir geçittir adeta. Varoluşsal bütünlüğünü orada sağlayan şair, varlık karşısında konumlanışını da en iyi orada idrak eder. Necatigil şiirinin ev ile ilişkisi üzerine yapılan çalışmalarda bu konu fazla irdelenmemiştir. Evin onun hem kendine hem de topluma bir ayna olmak vasfı başlı başına bir olgudur. Dolayısıyla ev, onun şiirinde sadece huzur bulduğu bir mekânın da ötesine geçer. Anlamalarını çoğaltır. İmgesel değeri dağınık ve hayatın çeşitliliğine ve renkliliğine denktir. Bu bağlamda bazen sığınakken bazen hapisane olur. Bu, şairin çocukluğundaki üvey anne ve anneannenin evleri arasında yaşadığı ikili hayatla ve o dönemki gözlemleriyle ilişkili olsa gerektir. Bu iki ev arasında yaşadığı tedirginlik, hayatı ev ekseninde algılamasını, şiirinde çok yönlü bir imgesel değere sahip olmasını sağlamıştır.²³

Necatigil ev ve aileye verdiği önemin yanı sıra evi ve aileyi geçindirmenin zorlukları ve bundan duyduğu ızdırabı da şiirinde dile getirir. Aileyi her yönü ile şiirine taşır; ekonomik şartlar ve sorunları şiirinde konu eder. Bu bir tek kendi ailesi ekseninde değil bütün toplumun sorunu olarak işlenir. Böylece çocukluğundan itibaren büyük şehrin orta sınıf insanı olarak yaşamasının onun şiirinde önemli bir yere sahip olan geçim sıkıntısı temasını karşımıza çıkardığını görürüz. Necatigil’in sosyal ve ekonomik durumu, yani dar gelirli bir ailenin reisi olması eve sığınmasının da evden kaçmasının da sebebidir. Başka bir deyişle daima bir çatışma halindedir. Çocukluğundan beri etkisinde kaldığı ev onun için ikili ve çelişkili bir anlam taşır. Bazen güvenli bir sığınakken boğucu bir zindan, huzurlu bir yuva iken karanlık bir kuytu, sokaktan bir kaçış yeri iken de sokağa kaçışa neden olan

²² Behçet Necatigil, *Şiirler Bütün Yapıtları*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014, s.17.

²³ Yılmaz Taşçıoğlu, *a.g.e.*, s.277.

bir hapishane olur.²⁴ Hatta “Geceye Girerken Balad” başlıklı şiirinde diğer şiirlerinin aksine sokağı ve boş gezmeyi eve tercih eder. Bunun gibi şairin sokak ve evin dışını evin sıkıcı ve bunaltıcı havasına tercih ettiğini dile getirdiği başka örnekler de vardır. Evler şairinin ev kavramı karşısında farklı bir tutum sergilediği “Evlerle Savaş” şiiri ise evin bitmeyen ihtiyaçları ve aile reisinin bu ihtiyaçlar karşısında ezilmesini tasvir eder. Burada geçim sıkıntısı içerisinde olan insanın katlanmak zorunda olduğu maddî zorluklardan söz eder.

Körükler cılız olmak
Evlerin hiddetini,
Evlerle savaşımız
Savaşların çetini.
Evler her gün dolar biz dışarı:
—Git, getir!
Emredilen ekmeği akşamları
Alın terlerimiz getirecektir...²⁵

Necatigil’in ev ekseninde geçim sıkıntısını yansıtan en önemli şiirlerinden biri olan bu şiir, aile reisinin eve ekme getirmek mecburiyetini işler. Evler aile fertleriyle ya da ziyarete gelen kimselerle dolarken dışarıda olmak mecburiyeti aile reisine aittir. Bu durum her gün tekrar eder ve birey bazen bu yükün altında ezilir. Şair aynı şekilde “Geçim” şiirinde de evin bitmeyen ihtiyaçları ve bu geçim sıkıntısıyla baş etmekten yakınır;

Hepsini birden istemek
Yersiz,
Zamanı var
Biz zengin değiliz.
Duvara astım liste,
Eksikleri yaz.
Sıra hangisindeyse
Para olur olmaz...²⁶

²⁴ Yılmaz Taşçıoğlu, *a.g.e.*, s. 209, 301.

²⁵ Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s.87.

²⁶ Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s.113.

Çocukluğundan itibaren gözlemediği evlerin sosyal hayatla ilişkisi Necatigil'in toplumcu yönünü geliştirir. Küçükken gönderildiği Kastamonu ve meslekî hayatı nedeniyle bulunduğu Kars ve Zonguldak dışında hayatının büyük bir kısmını İstanbul'da geçirir. Dolayısıyla şiirlerinde yer verdiği büyük şehir İstanbul'dur. Şiirinde İstanbul'u olumsuz yönleriyle ele alırken yalnızlık ve fakir zengin zıtlığı daha çok dikkat çeker. Buradan yola çıkarak da şehirli insanı konu eder. O güne kadar şiirlerde işlenen büyük insanlar ve burjuvaların aşkları ve ideolojilerinin aksine o küçük ve orta halli insanı ele alır. Böylece büyük kentin küçük insanı Necatigil şiirinin bir diğer temel unsuru haline gelir. Psikolojik derinliğe sahip daha çok ekonomik sıkıntıları ile öne çıkan bu insan tipini şair kendisi "orta halli insan" ve "küçük insan" olarak anar. Toplumun geneli ekseninde kendisini de gördüğü orta sınıf insanının sıkıntıları, acıları, yalnızlığı ve ev halini hayatın asıl gerçekleri olarak şiirine taşır. Şiirlerinde bu insanların hayatlarını gerçekçi bir şekilde yansıtmak ister. Orta sınıfın dar gelirli insanının yaşam sıkıntılarını ideolojik bir şiir malzemesi olmaktan çıkarıp doğrudan yansıtmakla yetinir. Bundaki başarısı kurduğu özdeşliğe bağlıdır. Yakından tanıdığı hayatı ve bu hayatın sıkıntılarını olduğu gibi aktarması, onu angaje bir söylemden uzaklaştırır. Böylece bir taraftan kendi yaşadığı maddî zorlukları ele alırken diğer taraftan da toplumun yaşadığı ekonomik sıkıntıları gözlemler. Şiirinin bu bağlamdaki samimiyetinin nirengi noktası burasıdır. Toplumun orta sınıf kesimine karşı duyduğu sosyal ve duygusal yakınlık onun geçim sıkıntısı temasını bir sorumluluk olarak ele almasını sağlar.²⁷ "Orta Yurttaş" şiiri söz konusu orta gelirli insanlar ve memurların yaşam şartlarını aktaran şiirlerinden biridir. Necatigil bu gibi şiirlerinde aslında kendi bireyi ve toplum ile ilgili bir gerçeği şiirleştirir. "İçerlek", "Yeni Yıla Girerken", "Dar Gelir", "Çay" şiirlerinde de orta düzey ve dar gelirli bir ailenin parasızlığını, ekonomik çıkmazlarını ve çektiği sıkıntıları tasvir eder. "İçerlek" şiirinde çocuk yetiştirmenin zorluğuna ve geçim sıkıntısının çocukların büyümesiyle birlikte büyüyen bir sıkıntı olduğuna dikkat çekerken aslında maddî sıkıntıların çocukları da etkileyişini dile getirir. Ev ekseninden orta halli insanın yaşadığı sıkıntıları kaleme aldığı bir diğer şiiri de "Evin Halleri" adlı şiiridir. Şair burada bir evi geçindirmek için gün boyu emek vermek zorunluluğunu ve evden işe işten eve gitmenin bir rutine dönüştüğünü dile

²⁷ Yılmaz Taşçıoğlu, *a.g.e.*, s.307, 308.

getirirken aslında sorumlulukları ve aile çarkını döndürmek için çalışma zorunluluğunu tasvir eder;

Evin -e hali, gün boyu,
Ha gayret emektar deve!
Sırtınızda yılların yorgunluğu
Akşam erkenden eve.²⁸

Necatigil'in orta sınıf insanların davranışlarını gözlemlediği en önemli yerlerden biri semt pazarlarıdır. En iyisini en ucuza alma çabası "Elmalar", "Yıkık Duvar", "Kazıkçılar Yokuşu" gibi şiirlerinde kendini gösterir.

Bu kadar ucuza
Yok bunun gibisi
Bitmeden almak
Kalmışların içinde
Biraz daha sağlamı
Biraz daha iyisi
Bir kenara yığılı
Elmaların başında
Çömelmiş dört beş kişi
Arıyorlardı
Biraz daha sağlamı
Biraz daha iyisi.²⁹

Burada şairin bir pazarda fakir insanların ucuz alışverişini ne kadar gerçekçi tasvir ettiği görülür. Geçim sıkıntısı yaşayan bu insanların derdi ucuza ve iyisini bulmaktır. Bunu bu kadar trajik ve gerçek yansıtan şair bir noktada kendisinin de bizzat yaşamış olma ihtimalini düşündürür okuyucuya. Bununla birlikte Necatigil bu insanların geçim sıkıntısını ve sırf çocukları için bazı şeyleri almak zorunda olduklarını da şiirlerinde dile getirir. "Çocuklar" adlı şiiri bunun örneklerinden biridir;

²⁸ Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s.85.

²⁹ Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s.116.

Kasaplarda manavlarda bazı yorgun kadınlar
 Hep de تنها saatleri seçerler
 Sonra yavaş bir sesle
 Çocuk için hasta kaç gündür yemiyor
 Biraz et biraz meyva isterler.³⁰

Bu şiirde şair ebeveynlerin çocukları için çarşılarda gezindiklerini ve bir şeyler almak zorunda olduklarını anlatırken aslında çekilen sıkıntıların çoğunun çocuklar için olduğu mesajını verir. Aynı zamanda çocukları için tezgâhlara doğru giden anne babaların, çoğu zaman ekonomik şartların altında ezildiğini söyleyerek aslında onların çocukları karşısındaki durumuna da dikkat çeker. Ancak bu noktada şair her ne kadar anne babanın hayatın zorlukları karşısındaki yorgun ve üzgün hallerini tasvir etse de aslında onların çocukları için gösterdikleri çabaya saygı duyar. Çocuklu ailelerin hayat mücadelelerini ele alan şair aynı zamanda bir ailede tek bir kişinin çalışmasının geçim için yeterli olmadığını dile getirir. Ailenin diğer fertlerinin çalışmasının ise daha fazlasına sahip olmak için değil karın doyurmak için başvuru olan bir yol olduğunu belirtir;

Değirmeni döndürmek zor
 Tek başına
 Hele bu zamanda
 Erkeğin kazacı yetmiyor.³¹

Bunun en çarpıcı örneklerinden biri ise çocukların çalışmak zorunda kalışlarıdır. “Evler” şiirinde, çocukluklarını yaşayamadan büyük insanların sorumluluklarını üstlenmek zorunda kalan, okul çağında olmalarına rağmen okuyamayan, ufacak elleriyle aile kurumunun ayakta kalabilmesi için ekmek peşinde koşan ve hayatın zorluğu içinde kadersizliklerini yaşayan çocukları konu eder. Kalabalık ailelerin fertleri olan bu çocuklar, dramatik bir bakışla şairin mısralarında anlatılır.

³⁰ Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s. 148.

³¹ Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s.75.

Küçükler, büyük adam yerine evlerin kiminde:
 Çocukları işe koştur kalabalık aileler.
 Okul çağlarının kadersiz yavruları,
 Ufacık avuçlardan akşamları akan ter
 Tuz yerine geçti evlerin yemeğinde.³²

Çocukların çalışmasının bir diğer örneği ise “Kahveci Kızı” adlı şiiirdir;

Fakir doğup büyüdüm,
 Annem evlerde çamaşır yıkar.
 Onlara git,
 Zenginler var.
 Okutmadılar orta’dan sonra,
 Tahsilim de kaldı yarım.
 Güzel olsam, zengin olsam
 Anlarım.³³

Burada bir yandan anne ile birlikte küçük bir kızın da çalışması söz konusu olurken bir yandan da onun okumaya ve iyi bir hayata duyduğu özlemi fakirlerin yaşadığı bir sıkıntı olarak işler şair. Kahveci kız kendini fakir olduğu için çirkin bulur ve kimsenin ona bakmadığını düşünür. Onun için zenginlik güzellik de getirir ve o bunların her ikisinden de yoksundur. Şair böylece orta halli insanın sıkıntılarında biri olan fakirliğin aslında evliliği de etkilediğine işaret eder. Ayrıca Necatigil’in şiiirinde fakir insanın isyanı da yer yer kendini hissettirir. “Buğulu Cam” şiiirinde “Geçim derdi canımıza tak dedi, Gel de bahset havadan sudan...” bunun örneklerinden biridir. Görüldüğü gibi Necatigil yoksul insanın sıkıntılarını işlerken aslında onların çocuklarının da yaşadığı acı gerçekleri tasvir eder. Bunun bir diğer örneği de “Çay” adlı şiiirdir.

Böylece Necatigil ekonomik sıkıntıları farklı şiiirlerinde farklı yönleriyle ele alır. İnsanın trajik hayatı onun şiiirinde farklı boyutlarıyla tasvir edilir. Şiiirlerinde sıkça işlediği geçim sıkıntısı ve bundan doğan isyan bazı şiiirlerinde de fakir-zengin karşılaştırması olarak kendini gösterir. Burada şairin orta halli insanlarla zengin insanların yaşamları arasındaki uçuruma eleştirel bir yaklaşımla baktığı görülür. Kuyruk şiiiri maddî kaygıları sorgulamasıyla bunun örneklerinden biridir;

³² Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s.45.

³³ Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s.31.

Bu bir yerden ötekine yetimler koşmalar
 Bu taşıtlar bu ekmek bu et kömür yağ
 Sizin böyle âdi konularla işiniz yok
 Böyle küçük geçici
 Ah siz ne cici
 Süzölmek bulutlarda
 Acaba.³⁴

Şairin burada bahsettiği âdi konular aslında orta halli insanın günlük yaşamında uğraştığı meseleler ve verdiği mücadelelerden bir kesittir. “Siz” diye hitap ettiği kesim ise zenginlerdir. Onun açısından zenginler bunların hiç birisiyle uğraşmaz çünkü onlar bulutlarda yaşarlar ve her şey onlar için kolaydır; çünkü paraları vardır. Burada asıl değindiği mesele ise ekonomik düzenin yarattığı kıtlıktır. Söz konusu eleştirel yaklaşım Necatigil’in şiirlerinde yer yer kendini hissettirir. “Maskeli Balo” şiirinde ise “Siz kurt oğlu kurtsunuz, Bir ben biliyorum sizi” veya “Tıkır tıkır yürütürken işinizi, Gene bıyık altından gülüyordunuz.” gibi mısralarıyla sahtekâr insan tiplerinin işlerini yürütmesi ve iki yüzlülüğü eleştirir. “Çarmıh” şiirinde bu eleştiri yine bir isyan şeklinde kendini gösterir; “Ne olmuşsa bize olmuş, ara yerde.”

Behçet Necatigil’in söz konusu zengin-fakir tezdadı ve fakirin ezilmesini tasvir ettiği en önemli şiirlerinden biri de “Dışarda” adlı şiiridir. Mehmet Kaplan bu şiirin “fakir ve çekingen insanların” şiiri olduğunu söyler. Sokaklardan ve vitrinlerden parası olmadığı için çekinen ve küçümsenmekten korkan bu insanlar sokaktan kaçıp evlerinde kendi dertleri ile baş başa kalmayı isterler.³⁵

Alay eder küçümser eziliriz girsek
 Hep paraya saygı camlar
 Camların ardı sırnaşık kirli
 Yapışkan çarpar
 Evimize gidelim.³⁶

³⁴ Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s.172.

³⁵ Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri 2 Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Dergâh Yay., İstanbul, 2008, s.189.

³⁶ Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s.126.

Bu gibi duyguları şairin de kendi şahsi hayatında yaşamış olması mümkündür. Mizaç olarak çekingen biri olan Necatigil, bu şiirinde de aslında kendi yaşantılarından yola çıkarak orta halli bir bireyin yaşadığı ızdırapları tasvir eder. Çağının trajedisini derinden hisseden şair kendi yaşantısından yola çıktığı için toplumun orta halli küçük insanını yakından anlar ve yakaladığı ortak duygularla şahsi yaşantısına sosyal anlam kazandırır. Bir sokağın lambalarının onda yaşattığı ızdırap veya vitrinlerin onu küçümser gibi bakması şairin objeleri sembolleştirerek gerçek duyguları okuyucusuna vermesini sağlar. Söz konusu vitrin camları zenginlere saygı gösterirken orta halli insanlarla alay ederler. Bu da onların sokaklardan kaçmasına ve eve sığınmalarına neden olur ve her mısranın sonunda “Evimize gidelim” tekrarlanır. Bu noktada yine şairin kendi sokak-ev bağlamındaki duyguları ve bedbinliği karşımıza çıkar.³⁷

Necatigil açısından geçim sıkıntısı yaşayan orta halli insan için zor mevsimlerden biri kıştır. Yaşam sıkıntısının en çok kendini gösterdiği kış mevsimi için; “Kış ayları boyunca ecel kıydı çoğumuza” diyen şair kış aylarında yazı düşünerek geçinmek gerektiğini söyler. Zenginler için yeni yıl coşkusu fakir için karakışın korkusudur. Onlar için Mart ayı dert ayıdır ve bu aylar belini büker. Bununla birlikte şair için yaz aylarını da pek dinlenerek geçirmez. Geçinmek için yazın da çalışmak zorunda kalan şair bu ayları dinlenmek ve tatil özlemi ile geçirir;

Gün boyu, yüklü işler içinde
Özlediğin denizlere dalıp kaçamak
Serin-mavi göklere doğru hülyalarda
Dinleniyorsun; yalanı bırak!³⁸

Burada Necatigil’in kendi bireysel hayatı ekseninden çevresine baktığı aşikârdır. Şair mesleki endişeler ve geçim sıkıntısı nedeniyle yaz ayları da yazmak ve çalışmak zorunda kalır, bu da onun yazı ve dinlenmeyi sadece hayalinde yaşamasına yol açar. Bu hayaller ise şair için küçük mutluluklar haline gelir.

Aile için çalışmayı bir görev olarak gören şair, maddî zorluklar sebebiyle bir sığınak olarak geceyi seçer. Her türlü haksızlığın ve sahtekârlığın

³⁷ Yılmaz Taşcıoğlu, *a.g.e.*, s.291.

³⁸ Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s.110.

yaşandığı gündüzlerden kaçıp geceye sığınmak onun için bir kaçıştır. Gündüz dar gelirli insan için sosyal mücadele ve zor bir zaman dilimidir. Günün telaşı, iş ve ekonomik savaştan galip çıkan birey geceye ulaşır. “Yel Değirmenleri” şiirinde akşamı bulan şair geceye minnettar olduğunu dile getirir. Bununla birlikte onun için gece geçim sıkıntısının omuzlarına çöktüğü bir zaman dilimi de sayılır. Necatigil’in şiirinde gece bazen sıkıntıların arttığı ve geçim sıkıntısının daha açık hissedildiği andır.³⁹ “Zamlar” şiirinde akşam saatlerinden şöyle bahseder;

En çok hangi saatlerde
Çöker omuzumuza
Yıpranma zamları, çocuk zamları
Akşamları her halde.

Söz konusu maddî sorunlar, çalışma zorunluluğu ve hayatın yüklediği sorumlulukların beraberinde getirdiği sıkıntılardan yorulan ve bir kaçış arayışında olan şair dinlenme arzusuna girer. Gece ve sokaklar bile ona sıkıntılarını hatırlatır. Bir kaçış arayışında olduğunu dile getirdiği şiirleri onun hayata ve vicdani sorumluluklarına karşı duyduğu tükenme hissini gösterir. Yaş şiiri bunun örneklerinden biridir;

Evlerden, çocuklardan, sevgililerden
Uzaklaşmak -den hep yaşamak bir -den
Deler graniti nem un ufak tünel
İşler yaş.⁴⁰

S o n u ç

Hiçbir akıma ve harekete bağlı olmayan Necatigil’in şiirlerinde Divan edebiyatından İkinci Yeni’ye kadar zengin bir Türk şiiri geleneğinin izleri vardır. Onun şiir dünyası aslında toplumun büyük bir kesiminin dünyasıdır. Behçet Necatigil Sosyalizmin revaçta olduğu bir dönemde şiir yazmış bir şair olsa da şiirinde ideolojik propaganda hiç görülmez. Bu dönemde toplumcu

³⁹ Yılmaz Taşcıoğlu, *a.g.e.*, s.325.

⁴⁰ Behçet Necatigil, *a.g.e.*, s.162.

gerçekçi şair ve yazarların büyük bir kısmının eserlerini ideolojik propaganda vasıtası olarak kullandıkları ve bu tutumun revaçta olduğu düşünüldüğünde Necatigil'in bu eğilimin dışında kalmayı başarması dikkate değerdir. Necatigil toplumcu gerçekçi temalara, ideolojik bir kaygıyla değil; tamamen duyarak, hissederek ve yaşayarak yönelir. Kendi beninden hareketle hayatın bütün ayrıntılarına odaklanır ve bu farkındalığın ortaya çıkardığı algı zenginliği onun şiirine küçük ayrıntılarla zenginleşen büyük bir imgesel dünya olarak yansır. Dış dünyayı yansıtıken sevinç, hüznün ve acıları da ele alır. Şiirleri, hayatı ve dünya görüşü arasında bir ilişki olan Necatigil, aslında kendi hayatını ve yaşam mücadelesini şiirine aktarır. Şiirlerinin büyük bir kısmında ekonomik mücadeleleri ele alırken bir bakıma kendi hayatı boyunca çalışmak zorunda oluşunu dile getirir. Dış dünyanın karmaşası, adaletsizliği onu rahatsız eder ve bunu yer yer şiirlerinde işler. Dış dünyadan kaçıp iç dünya olan evde huzuru bulur; bu da ev ve ailenin onun şiirinde merkezde yer almasını sağlar. Kendisi de dar gelirli bir memur olduğu için orta tabaka insanının duygu ve düşüncelerini, yaşam mücadelesini, maddi sıkıntılarını ve bu insanların hayat şartlarını bütün gerçekliği ile anlar ve şiirine yansıtır. Aslında sıkıntılarla dolu buruk bir yaşamın şairi olan Behçet Necatigil, şiirlerinde toplumun çile çeken dertli insanlarını anlatır. Onların yaşama karşı verdikleri bireysel ve toplumsal mücadeleyi işler. Büyük kentin küçük insanını ele aldığı hemen hemen bütün şiirlerinde kendisini o insanlardan biri olarak görür ve kendi ferdi macerasını toplumun bir kesiminin macerasıyla özdeşleştirerek onların hayatını ve yaşam sıkıntılarını yansıtır. Küçük insanın duygu, düşünce, hüznün, sevinç ve sorunlarını dramatik bir yaklaşımla ele alıp olumlu olumsuz tüm boyutlarıyla şiir dünyasına taşır.

Necatigil yaşadığı dönemin dramatik şartlarını derinden hisseder. Entelektüel bir bakışla yaklaştığı ve gözlemediği bu hayatları şiirinde farklı yönleriyle işler ve yorumlar. Ancak şair kendisi maddî sıkıntılara rağmen bu hayatın varoluşsal bir gayesi olduğunu bilmektedir. Bu da onunla söz konusu insanlar arasındaki önemli farkı ortaya çıkarır. Sosyal ve ekonomik düzey bakımından benzerlik gösterdiği orta sınıf insanı ile aslında kültürel bir zıtlık yaşayan şairin şiirinin ortaya çıkmasına neden olan asıl faktör onun aydın olmasıdır. Necatigil toplum ve hayata karşı tek bir şey yapar, o da yazmaktır. Şair yakınlık duyduğu bu insan tipinin yaşam zorlukları ve geçim sıkıntısını gerçekçi bir gözle şiirine aktarırken aslında şiir yazmayı bir

misyon olarak seçtiğini bize gösterir. Çünkü kendisini yakın hissettiği bu insana karşı borçlu görür. Onun yaşamak için verdiği ekonomik mücadeleyi ele alırken bu mücadele sırasında uğradığı haksızlıkları da tasvir eder ve eleştirir. Şair kendi hayatıyla ortaklık kurduğu, yakından tanıdığı ve sorunlarına ve sıkıntılarına çok boyutlu olarak tanık olduğu orta tabaka insanının zorluklarını şiirleri ile yansıtır. Bu noktada orta sınıf insanının sesi olmayı seçer. Onun görülmeyen hayatını ve duyulmayan sesini şiiri ile topluma duyurmaya çalışır. Böylece Necatigil bir şair ve aydın olmak vasıflarıyla bir yandan kendini borçlu hissettiği orta sınıf insanına karşı şiiri ile topluma karşı borcunu öderken diğer taraftan şiiri ile bu insanların sesi olur.

Kaynakça

- AKAY, Hasan, *Kare-Deniz*, Şule Yayınları, İstanbul 2016.
- AKTAŞ, Şerif, “Behçet Necatigil (1916-1979)”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Ağustos, 1990, C:II, Sayı.464, s.69-77.
- ENGİNÜN, İnci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, 8.bs., İstanbul, Dergâh Yayınları, 2007.
- ÇETİN, Nurullah, “Behçet Necatigi”, *Hece Dergisi*, Sayı: 53/54/55, Yıl:5, Mayıs/Haziran/Temmuz, Ankara 2001, s.196-200.
- ÇETİN, Nurullah, *Behçet Necatigil Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2013.
- EAGLETON, Terry, *Edebiyat Kuramı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014.
- FELSKİ, Rita, *Edebiyat Ne İşe Yarar?*, Metis Eleştiri, İstanbul 2016.
- GÖKALP, Gonca, “Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri ve Behçet Necatigil”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:10, Sayı:1, Temmuz 1993, s.347-362.
- KAPLAN, Mehmet, *Şiir Tahlilleri 2 Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2008.
- NECATIGIL, Behçet, *Bile/Yazdı Bütün Yapıtlar*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2015.
- NECATIGIL, Behçet, *Düzyazılar 1*, 1.bs., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.
- NECATIGIL, Behçet, *Kapalı Çarşı*, Marmara Kitabevi, İstanbul 1945.
- NECATIGIL, Behçet, *Şiirler Bütün Yapıtları*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014.

- TARIM, Rahim, *Kültür, Dil, Kimlik, Behçet Necatigil'in Şiir Dünyası*, Özgür Yayınları, İstanbul 2002.
- TAŞÇIOĞLU, Yılmaz, *Dar Vakitlerde Geniş Zamanlar-Behçet Necatigil'in Şiiri*, 3F Yayınları, İstanbul 2006.
- WELLEK, Réne, Varren, Austin, *Edebiyat Teorisi*, Çev. Ömer Faruk Huyugüzel, Akademi Kitabevi, İzmir 1993.

“BEHÇET NECATIGİL’İN POETRY AS THE VOICE OF MIDDLE CLASS MAN”

Abstract

In this article, there is an aim to understand how Behçet Necatigil (1916-1979) reflects the "middle class man" that he is also a member of it in his poems. Necatigil's poetry is full of the "middle class man's" domestic, family and social life; their dreams, hopes and obligations; confusions between their ideals and reality and the dramatic elements that all of these are merged. The poet reproduces the reality of everyday life and the language of the cultural realm of this reality as an artistic reality by transforming them through his poetry. He has acted both in his own reality and in the reality of society; thus creating a unique poem. This poem is also based on this fact in terms thematically and metaphorically. With these characteristics, Necatigil poetry has gained a multidimensional poetical identity in psychological, sociological and historical aspects, beyond being merely a closed poem. This article is began by discussing the theoretical background of the relationship between historical and social background and literature. Necatigil's previous, contemporary, and later socialist poets are distinguished from the features that distinguish them. It is tried to understand how Necatigil makes his poem into the voice of the "middle class man" of the society he lives in by considering in becoming one of the basic motifs of his poetry of the social and historical reality and looking his discourse.

Keywords

Behçet Necatigil, Social Reality, Turkish Poetry in The Republic Period, Middle Class Man, Life and Literature.